

רבי יהושע אומר: לא זהו חמץ שמוזהרים עליו בבל יראה ובבל ימצא [שהחלה אינה שייכת לבעלים, כי טובת ההנאה שיש לו מכח האפשרות לבחור כהן שירצה, אינה נחשבת 'ממון'. וגם אין אומרים הואיל ואם ירצה ישאל על הפרשתו ונמצאת החלה חוזרת להיות שלו], אלא מפרישתה ומניחתה עד הערב ואם החמיצה החמיצה.

משמע שלרבי יהושע, גם אם מחליט לטרוח ולהפריש חלה מכל לחם ולחם, אין התר לאפות מאחר וכעת ישנה אפשרות שיפריש אחד על הכל (עפ"י חזו"א קכד, ע"ש).

רבי אומר: הלכה כרבי אליעזר. ורבי יצחק אומר: הלכה כבן בתירא (מת.).

א. הרי"ף הרמב"ם רש"י ור"י יוסף (בתוס') פסקו כרבי אליעזר, שכן פסק רבי להלכה [והר"י (בתוס' מת.) דחה הראיה]. וכן נקטו הפוסקים למעשה.

וכתבו הראשונים: כל זה אמור רק בחלת ארץ ישראל, אבל בחלת חוצה לארץ תקרא לה שם קודם האפיה כי גם הטמאה ראויה לכהן קטן. אין שם כהן קטן, לדעת הרי"ף והראב"ד לא תקרא לה שם עד שתאפה. ויש שכתבו אף כשאין כהן קטן אפשר ליתן לכהן גדול שטבל לקריו (ע' בעל המאור). ויש אומרים אף לכהן גדול (טמא) על ידי ביטול ברוב (עתוס' ורא"ש). ויש מתירים על ידי ביטול אף לזר. ויש אומרים שבזמן הזה אין מאכילים חלה לשום כהן (ע' בבכורות כו שיטות הפוסקים).

ומפשט דברי רש"י (מת: ד"ה טמא ליה) משמע שאף בחלת חז"ל נוהגים כר"א.

ב. אירע שקראה שם 'חלה' עד שתאפה – תטיל בצונן, כי גם רבי אליעזר אינו חולק על בן בתירא שהטלה לצונן מונעת חימוץ, אלא שלכתחילה אין לסמוך על כך (ר"י רבנו תם ורא"ש; הגהות מיימוניות יו"ט פ"ג; טשו"ע תנו. ב. ואמנם לפרש"י בתחילת הסוגיא (לגרסה דידן) משמע לכאורה שלר"א אם קראה שם חלה יכולה לאפות החלה מטעם 'הואיל', אך לבסוף כתב (מת. ד"ה אבל ושם ע"ב ד"ה אמר ליה) שאסור לאפותה. אלא שיש לדקדק קצת מרש"י (שם בד"ה מילתא) שלרבי אליעזר אין מועילה הטלה לצונן. ע"ש במהרש"א).

ג. כתב הר"ן (עפ"י הירושלמי): משנתנו מדברת כשכבר גלגל עיסה כשיעור חיוב חלה, אבל כל שלא גלגל אין צורך לכל הנ"ל אלא יחלקנה ויגלגלנה פחות פחות מכשיעור. דעה זו הובאה ברמ"א (תנו. ב.) והגר"א בבאורו מפקפק בזה.

ב. לדעת רבי אליעזר, עובר אדם ב'בל יראה' על חלה שברשותו, הגם שצריך ליתנה לכהן. ולדעת רבי יהושע – אינו עובר.

[טעמו של רבי אליעזר, פרש רש"י במסקנת הסוגיא (להלן מת.) משום שטובת הנאה ממון (וכן דעת בן בתירא, שטובת הנאה ממון. ר"ן). ואילו רבי יהושע סובר טובת הנאה אינה ממון. ולפי גרסתנו (וכ"ה ברי"ף ושר), גם אם טובת הנאה אינה ממון אפשר שעוברים בבל יראה לרבי אליעזר הואיל ואם ירצה נשאל הוא על קריאת שם הלכך נחשב כממונו ועוברים עליו (מן התורה). שער המלך חמץ א, ב – כפשוטו דברי הברייטא), אבל דעת רש"י שאין עוברים משום ב"י בגלל האפשרות לישאל, כי סוף סוף עתה אינו שלו (ע"ע בשיטות הראשונים, בשו"ת שבט הלוי ח"ו צה)].

דפים מו – מז

פח. א. האופה מיום טוב לחול – מה דינו?

ב. מהו לאפות ולהכין מיום טוב לשבת?

ג. אפיית לחם הפנים ושתי הלחם – האם דוחה שבת ויום טוב אם לאו?

שאלות ותשובות לסיכום מסכת פסחים

א. האופה מיום טוב לחול; רב חסדא אמר: לוקה [ואין אומרים הואיל ואילו יודמנו לו אורחים ראוי הוא לצורך היום]. רבה אמר: אינו לוקה [אומרים 'הואיל'].

א. גם לרבה יש איסור בדבר מדרבנן, כמבואר בבבליות (עפ"י ר"ה רמב"ן ור"ן ריב"ש טז; רנד). וכן הוכיח בשער המלך (המק' ומצה ג, יא; יום טוב ג, י), שאסור מדרבנן אבל לא מדאורייתא.

ב. רמי בר חמא תלה מחלוקתם במחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע במשנה, אם אומרים 'הואיל' אם לאו [ואילו רב פפא ורב שישא בריה דרב אידי דחו לחלק]. וכיון שהלכה כרבי אליעזר שאומרים 'הואיל' הלכך האופה מיום טוב לחול אינו לוקה, כרבה (רי"ף). וכן דעת רוב הפוסקים. ואילו בעל המאור פסק כרב חסדא. (וכן נראה בתוס' בביצה ב:) שנקטו שאין הלכה כרבה. וע' בשו"ת משיב דבר ח"ב עז).

ג. אם לבסוף באו אורחים, מבואר בדברי המאירי שמודה רב חסדא שפטור שהרי הוברר שאפייתו היתה לצורך היום. ובקובץ שעורים הקשה על כך.

ובאבי עזרי (יום טוב א, טו) צדד כדברי המאירי אף במבשל לצורך עכו"ם או לצורך חול, שמא יכול לתקן איסורו על ידי שיאכלנו ביום טוב, ואם כן הלא נראה לכאורה שיהא מחויב לעשות כן.

ב. אופים מיום טוב לשבת על ידי 'עירוב תבשילין' שתקנו חכמים. אבל בלא העירוב – אסור. לרבה, אסור הדבר מהתורה אם לא מטעם 'הואיל' ואם יודמנו לו אורחים'. (הלכך אם אופה סמוך לשקיעת החמה וכדו', בענין שאין שייכת סברה זו [וכן בכל מקום שלא שכיח כלל] – אין התר. עפ"י תוס'). לרב חסדא, מהתורה אין כל איסור לאפות מיום טוב לשבת.

א. בטעמו של רב חסדא פרש"י מפני שקדושה אחת להם, ששניהם נקראו שבת, וכשם שמתר לבשל לבו ביום כן מותר למחר (וע' עירובין לה-לט). והתוס' כתבו הואיל שמצוה לאפות לשבת ואם לא יעשה היום אי אפשר להעשות בזמן אחר – נחשב זה כצורך היום.

ב. הלכה כרבה שצרכי שבת אינם נעשים ביום טוב, אלא משום 'הואיל' מותר מהתורה (רמב"ן ועוד). ויש להזהר שלא לעשות הכנה ביום טוב שחל בערב שבת סמוך לחשכה, בענין שאינו ראוי לאורחים. אבל אין בכלל זה הדלקת הנר – משום שמועיל לו עוד באותו היום (תוס' רבנו פריץ).

ומהתוס' (בביצה ב: ד"ה והיה) משמע שנקטו להלכה דלא כרבה (וע' בשו"ת משיב דבר ח"ב כט עז).

ג. אפיית לחם הפנים ושתי הלחם אינה דוחה לא את השבת ולא את יום טוב. רבן שמעון בן גמליאל משום רבי שמעון בן הסגן אמר: דוחה את יום טוב [ואין אפיית לחם הפנים דוחה יום צום הכיפורים]. לדעת הסובר צרכי שבת נעשים ביום טוב מהתורה, מחלוקתם בלחם הפנים היא בדרבנן; האם התירו שבות במקדש לצורך שבת הרחוקה, שהרי הלחם הנאפה עתה לא ייאכל עד השבת השניה, או לא התירו אלא שבות קרובה. ובשתי הלחם נחלקו בדרשת לחם; האם ממעטים צרכי גבוה או אין ממעטים אלא צרכי נכרי.

א. לדעת הסובר צרכי שבת אינם נעשים ביום טוב מהתורה, אפשר שרשב"ג חולק על דבר זה עצמו וסובר שנעשים. או אפשר שרשב"ג מתיר מטעם 'הואיל' שיכול לפדותו (עפ"י תוס').

ב. הלכה כחכמים שאין האפיה דוחה יום טוב (רמב"ם תמידין ומוספין ה, י).

דפים מו – מח

שלה

פט. מהן הנפקות המבוארות בסוגיא היוצאות מסברת 'הואיל'?